

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

Julkaistu Helsingissä 31 päivänä joulukuuta 2015

1709/2015

Laki

vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tällä lailla annetaan täydentävät säännökset haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1143/2014 (*vieraslajiasetus*) soveltamisesta.

Tässä laissa säädetään myös eräistä muista toimenpiteistä vieraslajeista aiheutuvien vahingollisten vaikutusten ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi.

2 §

Määritelmät

Vieraslajin, haitallisen vieraslajin, luonnon monimuotoisuuden, hävittämisen ja leviämisen rajoittamisen määritelmistä säädetään vieraslajiasetuksen 3 artiklassa.

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *unionin luetteloon kuuluvalla haitallisella vieraslajilla* vieraslajiasetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun unionin kannalta merkityksellisten haitallisten vieraslajien luetteloon kuuluvaa haitallista vieraslajia;

2) *toimijalla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka ammattimaisesti tuottaa, varastoi, saattaa markkinoille, kuljettaa, välittää taikka myy tai muuten luovuttaa tuotteen tai aineiston, jonka mukana unionin luetteloon kuuluva haitallinen vieraslaji tai 11 §:n 3 momentissa tarkoitettulla valtioneuvoston asetuksella säädetty kansallisesti merkityksellinen haitallinen vieraslaji voi yleisesti saatavilla olevan tiedon perusteella todennäköisesti levitä ympäristöön.

3 §

Vieraslajin ympäristöön päästämisen kielto

Vieraslajia ei saa pitää, kasvattaa, istuttaa, kylvää tai muulla vastaavalla tavalla käsitellä siten, että se voi päästä ympäristöön.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske:

HE 82/2015
MmVM 8/2015
YmVL 10/2015
EV 87/2015

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1143/2014 (32014R1143); EUVL N:o L 317, 4.11.2014, s. 35-55

1) kasvin taimien istuttamista tai kasvin siementen kylvämistä pihapiiriin, pellolle tai rakennetulle alueelle, jos ei ole vaaraa lajin leviämisestä istutus- tai kylvöalueen ulkopuolelle;

2) puiden taimien istuttamista tai puiden siementen kylvämistä siten, kuin metsälaissa (1093/1996) säädetään;

3) metsästyslain (615/1993) 42 §:ssä tarkoitettua vierasperäisen riistaeläimen ja vierasperäisen riistaeläinkannan luontoon laskemista Suomen riistakeskuksen luvalla;

4) kalojen ja rapujen istutusta tai muun kuin Suomessa luonnonvaraisena esiintyvän kala- tai rapulajin tai niiden kantojen tai sulusolujen luonnonvesiin päästämistä, milloin se kalastuslain (379/2015) nojalla on sallittu;

5) vieraslajina pidettävän makroeliön käyttöä biologisessa torjunnassa tai pölytyksessä, milloin se kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) 9 a ja 9 b §:n nojalla on sallittu.

4 §

Kiinteistön omistajan ja haltijan huolehtimisvelvollisuus

Kiinteistön omistajan tai haltijan on huolehdittava kohtuullisista toimenpiteistä kiinteistöllä esiintyvän unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin hävittämiseksi tai sen leviämisen rajoittamiseksi, jos haitallisen vieraslajin esiintymästä tai sen leviämisestä voi aiheutua merkittävää vahinkoa luonnon monimuotoisuudelle taikka vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske lintuja eikä nisäkkäitä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon haitallisen vieraslajin hävittämiseen tai leviämisen rajoittamiseen käytävissä olevat tavanomaiset keinot, toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset sekä toimenpiteillä saavutettavissa oleva hyöty suhteessa kustannuksiin.

5 §

Toimijan huolehtimisvelvollisuus

Toimijan on huolehdittava siitä, ettei hänen tuottamassaan, varastoimassaan, markkinoille saattamassaan, kuljettamassaan, välittämässään, myymässään tai muuten luovuttamassaan tuotteessa tai aineistossa ole unionin luetteloon kuuluvaa tai kansallisesti merkityksellistä haitallista vieraslajia, joka tuotteen tai aineiston mukana voi levitä toimijan hallinnassa olevan alueen ulkopuolelle.

Mitä 1 momentissa säädetään huolehtimisvelvollisuudesta, ei koske tavaran tai aineiston varastointia tai kuljettamista toisen lukuun.

6 §

Yleinen ohjaus

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja seuraa tämän lain täytäntöönpanoa yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön ja ympäristöministeriön kanssa.

7 §

Viranomaiset

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valvoo vieraslajiasetuksen ja tämän lain noudattamista, jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus päättää nopeiden hävittämistoimenpiteiden toteuttamisesta vieraslajiasetuksen 17 ja 18 artiklan mukaisesti.

Tulli valvoo vieraslajiasetuksen 15 artiklan mukaista maahantuontia sekä tämän lain 11 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun maahantuontikiellon noudattamista Euroopan unionin ulkopuolelta.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto toimii vieraslajiasetuksen 8 ja 9 artiklassa tarkoitettuna lupaviranomaisena ja vastaa luvissa tarkoitettujen toimipaikkojen valvonnasta.

8 §

Luonnonvarakeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen tehtävät

Luonnonvarakeskus hoitaa sille säädettyt tehtävät tämän lain täytäntöönpanossa.

Suomen ympäristökeskus tuottaa toimialallaan tämän lain täytäntöönpanoa varten tarvittavia asiantuntijapalveluja.

9 §

Suunnitelmat

Maa- ja metsätalousministeriö hyväksyy vieraslajiasetuksen 13 artiklassa tarkoitetun toimintasuunnitelman sekä 19 artiklassa tarkoitettuja hallintatoimenpiteitä koskevan suunnitelman. Suunnitelmia valmisteltaessa on niille viranomaisille ja tahoille, joiden toimintaa tai etua asia erityisesti koskee, sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) 186 §:ssä tarkoitetuille valtakunnallisille yhdistyksille ja säätiöille varattava tilaisuus antaa suunnitelmaluonnoksista lausuntonsa. Luonnos on julkaistava yleisessä tietoverkossa ja varattava yleisölle riittävän ajoissa mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen. Hyväksytystä suunnitelmasta sekä siitä, miten esitetyt mielipiteet on otettu huomioon, on tiedotettava yleisessä tietoverkossa.

10 §

Hyväksynnät

Maa- ja metsätalousministeriö voi hakea Euroopan komissiolta vieraslajiasetuksen 9 artiklassa tarkoitettua hyväksyntää.

11 §

Kansallisesti merkitykselliset haitalliset vieraslajit

Kansallisesti merkityksellisenä haitallisena vieraslajina pidetään sellaista muuta kuin unionin luetteloon kuuluvaa haitallista vieraslajia, josta saatavilla olevan tieteellisen näytön perusteella voi aiheutua vahinkoa luonnon monimuotoisuudelle tai muuta vahinkoa luonnonvaraiselle eliöstölle taikka vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle.

Kansallisesti merkityksellistä haitallista vieraslajia ei saa:

- 1) päästää ympäristöön;
- 2) tarkoituksellisesti tuoda maahan Euroopan unionin ulkopuolelta tai Euroopan unionin jäsenvaltiosta, pitää hallussa, kasvattaa, kuljettaa, saattaa markkinoille, välittää taikka myydä tai muuten luovuttaa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin, mitkä lajit tai mihin lajiryhmiin kuuluvat lajit ovat kansallisesti merkityksellisiä haitallisia vieraslajeja. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että haitalliseen vieraslajiin tai sen tiettyyn käyttötarkoitukseen ei sovelleta 2 momentin 2 kohdassa säädettyä kieltoa taikka 4 tai 5 §:ssä säädettyä velvoitetta jossakin tai missään osassa maata, jos kieltoa tai velvoitetta ei voida pitää perusteltuna lajista aiheutuvan 1 momentissa tarkoitetun vahingon tai vaaran vähentämiseksi. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää myös, että 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua kieltoa ei asetuksella säädettyä siirtymäajan kuluessa sovelleta lajin yksilöihin,

jotka on saatu haltuun ennen asetuksen voimaantuloa. Asetuksella säädettävä siirtymäaika voi olla enintään kaksi vuotta asetuksen voimaantulosta. Jos 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu kiello koskee eläinlajeja, asetuksella voidaan säätää, että omistaja saa pitää eläimen hallussaan sen luonnolliseen kuolemaan saakka.

12 §

Lupahakemus ja luvassa annettavat määräykset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vieraslajiasetuksen 8 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun hakemuksen sisällöstä ja hakemukseen liitettävistä lupaharkinnan kannalta tarpeellisista selvityksistä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vieraslajiasetuksen 8 ja 9 artiklassa tarkoitetussa luvassa annettavista määräyksistä.

13 §

Luvan peruuttaminen

Etelä-Suomen aluehallintovirasto voi peruuttaa vieraslajiasetuksen 8 tai 9 artiklan nojalla myönnetyn luvan, jos luvan määräyksiä on rikottu olennaisella tavalla eikä toimintaa ole saatettu luvan mukaiseksi aluehallintoviraston asettaman kohtuullisen määräajan kuluessa.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, vieraslajiasetuksen 8 ja 9 artiklan nojalla myönnetyn luvan peruuttamisesta säädetään vieraslajiasetuksen 8 artiklan 5 kohdassa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luvan peruuttamisesta noudatettavasta menettelystä.

14 §

Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella, Tullilla sekä Etelä-Suomen aluehallintovirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada toisiltaan, toimijalta sekä vieraslajiasetuksen mukaista lupaa edellyttävää taikka tämän lain 11 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa harjoittavalta tiedot, jotka ovat välttämättömiä vieraslajiasetuksen ja tämän lain noudattamisen valvontaa varten.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella sekä Etelä-Suomen aluehallintovirastolla tai niiden määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus tehtävänsä suorittamista varten:

1) kulkea toisen alueella;

2) päästä paikkaan, jossa harjoitetaan vieraslajiasetuksen 8 tai 9 artiklan mukaista lupaa edellyttävää toimintaa taikka tämän lain 11 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa;

3) tehdä tarkastuksia ja tutkimuksia, suorittaa mittauksia ja ottaa näytteitä.

Tarkastuksessa on noudatettava, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään.

Mitä 2 momentissa säädetään, ei koske pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävää tilaa.

Tullin toimivaltuuksista säädetään tullilaisissa (1466/1994).

15 §

Avustajan käyttäminen valvonnassa

Viranomainen voi 14 §:n 2 momentin mukaista tehtävää suorittaessaan käyttää apunaan muutakin kuin virkamiehen tai viranhaltijan asemassa olevaa henkilöä. Avustavalla henkilöllä on oltava tehtävän luonteeseen nähden riittävä pätevyys.

Avustavaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

16 §

Ympäristöön päässeen lintu- tai nisäkäslajin pyydystäminen ja tappaminen

Ympäristöön pääsyt lintu- tai nisäkäslaji, joka on unionin luetteloon kuuluva tai kansallisesti merkityksellinen haitallinen vieraslaji, voidaan pyydystää ja tappaa soveltaen, mitä rauhoittamattoman eläimen pyydystämisestä ja tappamisesta säädetään metsästyslain 48 §:n 1 ja 2 momentissa ja 49 §:n 1 momentissa.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös muuhun vieraslajina pidettävään lintu- tai nisäkäslajiin, josta ei säädetä metsästyslaissa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetun lintu- ja nisäkäslajin pyydystämisessä käytettäviin pyyntivälineisiin ja pyyntimenetelmiin sovelletaan metsästyslain 33 §:ää lukuun ottamatta mainitun pykälän 1 momentin 5 ja 15 kohtaa.

17 §

Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi:

1) kieltää sitä, joka vieraslajiasetuksen 7 artiklan 1 kohdan taikka tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti pitää hallussaan, kasvattaa, kuljettaa, saattaa markkinoille, välittää taikka myy tai muutoin luovuttaa unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin, jatkamasta tai toistamasta mainittujen säännösten vastaista menettelyä;

2) määrätä sen, joka tahallaan tai huolimattomuudesta päästää ympäristöön unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin, hävittämään ympäristöön päässeen lajin esiintymän;

3) määrätä sen, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 3 §:n 1 momentissa säädettyä ympäristöön päästämisen kieltoa, hävittämään kiellon rikkomisen seurauksena ympäristöön päässeen lajin esiintymän;

4) määrätä kiinteistön omistajan tai haltijan täyttämään 4 §:ssä säädetyn velvollisuutensa;

5) määrätä toimijan täyttämään 5 §:ssä säädetyn velvollisuutensa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettua määräystä antaessaan määrättävä myös siitä, millä tavalla vieraslajina tai haitallisena vieraslajina pidettävä lintu- tai nisäkäslaji on hävitettävä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on tehostettava, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, 1 momentin nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Jollei 1 momentissa tarkoitettu asia ole tullut vireille elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen aloitteesta, asian voi panna kirjallisesti vireille kunta tai kuntayhtymä, jonka toimialueella rikkomus tai laiminlyönti ilmenee tai jonka alueelle rikkomuksesta tai laiminlyönnistä aiheutuvat vaikutukset voivat ulottua, sekä asiassa yleistä etua valvova viranomainen tai muu julkista hallintotehtävää hoitava.

18 §

Takavarikointi ja hävittäminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tai sen määräämä virkamies tai viranhaltija voi määrätä vieraslajiasetuksen taikka tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti hallussa pidetyn haitallisen vieraslajin takavarikoitavaksi ja hävitettäväksi.

Edellä 1 momentissa säädetty oikeus on myös Etelä-Suomen aluehallintovirastolla tai sen määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla näiden suorittaessa 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua valvontatehtävää.

Tavaran takavarikoinnista säädetään pakkokeinolaissa (806/2011).

19 §

Muutoksenhaku

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Tullin tekemään päätökseen haetaan muutosta siten kuin tullilaissa säädetään.

20 §

Ilmoitus esitutkintaviranomaiselle

Jos elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on todennäköisiä perusteita epäillä 21 §:ssä tarkoitettun teon tapahtuneen, sen on ilmoitettava asiasta poliisille tai Tullille esitutkintaa varten. Ilmoitus saadaan kuitenkin jättää tekemättä, jos teko on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen eikä yleinen etu vaadi asian tarkempaa selvittämistä.

21 §

Rangaistukset

Joka tahallaan vieraslajiasetuksen 7 artiklan tai tämän lain 11 §:n 2 momentin 2 kohdan taikka vieraslajiasetuksen 8 tai 9 artiklan nojalla myönnetyn luvan vastaisesti

- 1) pitää hallussaan, kasvattaa taikka myy tai muutoin luovuttaa,
- 2) käyttää taikka kuljettaa omaan lukuunsa tai luovuttaa omaan lukuunsa kuljetettavaksi tai
- 3) saattaa markkinoille

unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *haitallisista vieraslajeista annettujen säännösten rikkomisesta* sakkoon.

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, haitallisista vieraslajeista annettujen säännösten rikkomisesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta vieraslajiasetuksen 7 artiklan taikka tämän lain 3 §:n 1 momentin tai 11 §:n 2 momentin 1 kohdan vastaisesti päästää ympäristöön unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin taikka 3 §:n 1 momentissa tarkoitettun vieraslajin.

Joka rikkoo 17 §:n nojalla määrättyä uhkasakolla tehostettua kieltoa tai määräystä, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta, jos uhkasakko on lainvoimaisella päätöksellä tuomittu maksettavaksi.

1709/2015

Rangaistus säännöstelyrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 46 luvun 1—3 §:ssä. Rangaistus salakuljetuksesta säädetään rikoslain 46 luvun 4 ja 5 §:ssä. Rangaistus laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä säädetään rikoslain 46 luvun 6 ja 6 a §:ssä.

22 §

Maa- ja metsätalousministeriön asetus

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään vieraslajiasetuksen 8 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetun henkilöstön pätevydestä.

23 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016. Lain 4 ja 5 § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2017.

Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 2015

Tasavallan Presidentti

Sauli Niinistö

Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner